

MÉSZÁROS BENCE

A kriminálstratégia önállósodása

A kriminalisztika és a kriminológia határán elhelyezkedő, hazánkban ma még viták tárgyául szolgáló diszciplínának, a kriminálstratégiának a magyar rendészeti felsőoktatásban tapasztalható önállósodását mutatom be, bepillantást engedve ezáltal a Nemzeti Közszerológati Egyetem Rendészettudományi Kar életének igen mozgalmas és egyben nagyon konstruktív időszakába, a 2015 és 2018 között eltelt évekbe¹. Fontos hangsúlyozni azonban, hogy a cím a cikkben ismertett fejlemények ellenére jelenleg még inkább a *Sollent*, mintsem a *Seint* fejezi ki.

A bűnügyi stratégiai tanszék megalapítása

A Nemzeti Közszerológati Egyetem fenntartói testülete 24/2014. (V. 29.) számú határozatában egyetértett azzal, hogy az egyetem megalapítsa a bűnügyi stratégiai tanszékét, abból a célból, hogy a későbbiekben létrejövő kriminalisztikai intézet egyik tanszéke legyen.

Az intézet és ezzel együtt a tanszék végül 2015. szeptember 1-jén alakult meg. A tanszék elsősorban a kriminálstratégia, valamint a kriminalisztika elméletével kapcsolatos más tantárgyak oktatására hozták létre, de az új szervezeti egység vonatkozásában megfogalmazott kívánalom volt az is, hogy tagjai kísérik figyelemmel a külföldön a bűnüldözésben alkalmazott megoldásokat, modelleket, és közvetítsék azokat a hallgatóknak, illetve a hazai szakmai közvéleménynek. Fontos szempont volt a tanszék megalakításánál, hogy a személyi állománya tevékenyen részt vegyen a rendészettudományi kar által indítandó kriminalisztika mesterképzési szak létrehozásában, illetve az azon folyó oktatásban.

¹ Ebben az időszakban jött létre a Kriminalisztikai Intézet, a Rendészeti Magatartástudományi Intézet, a Közjogi és Rendészettani Intézet, a kiberbűnözés elleni tanszék, alakult meg a Rendészettudományi Doktori Iskola. E periódusban rendezte meg a rendészettudományi kar a XXXIII. OTDK had- és rendészettudományi szekciójának versenyét, dolgozta ki és indította el a bűnügyi és a rendészeti alapszak négyéves tantervét és képzését, és költözött a Farkasvölgyi úti campusról a Ludovika egyetemi campusra, hogy csak néhány nagy volumenű eseményt említsek a teljesség igénye nélkül.

Az új szervezeti egység három fővel kezdte meg munkáját (ez 2017-ben négyre bővült), és azonnal bekapcsolódtak a kriminalisztika mesterképzési szak kidolgozásának munkálataiba, továbbá jelentős szerepük volt e munka sikerében², abban, hogy 2017 szeptemberében megkezdhetette tanulmányait az első évfolyam a mesterszak rendészeti és polgári szakirányán is.

A mesterképzési szak célját a 282/2016. (IX. 21.) kormányrendelet a következőképpen fogalmazza meg: *„A képzés célja olyan rendészeti szakemberek képzése, akik a tanulmányaik során elsajátított szakmai ismereteik birtokában magas szinten képesek közreműködni a bűnügyi felderítő és nyomozati munkában, továbbá alkalmazva a legkorszerűbb vizsgálati módszereket és taktikai ajánlásokat elő tudják segíteni, illetve közre tudnak működni a hatékony, megalapozott, tudományos és törvényes bizonyítás lefolytatásában. Cél továbbá olyan magas elméleti tudással rendelkező szakemberek kibocsátása, akik rendelkeznek olyan szakmai szintetizáló képességgel, bizonyításelméleti tudással, ami képessé teszi őket a jövő bűnügyi tendenciáinak felismerésére és operatív stratégiák kidolgozására. [...] A szakon végzettek az elsajátított magas szintű és széles spektrumú ismeretek birtokában alkalmassá válnak bűnügyi vezetői feladatok hatékony megoldására is, továbbá tanulmányaik doktori képzésben történő folytatására.”*

Mint látható, az „okleveles kriminalista rendészeti szakirányon”, illetve „okleveles kriminalista polgári szakirányon” végzettséget adó képzés egyik célja a stratégiai szemlélettel bíró bűnügyi szakemberek oktatása, a kriminálstratégia és rokon tantárgyainak tanítása tehát nélkülözhetetlen a képzésben.

A kriminálstratégia fogalma és helye a bűnügyi tudományok rendszerében

A kriminálstratégiát a német (és az osztrák) tudományban a kriminalisztika harmadik ágának tekintik a krimináltechnika és a krimináltaktika mellett. Fogalmát a következők szerint határozzák meg: *„A kriminálstratégia a kriminalisztika azon része, amely a bűnözés helyzetére vonatkozó objektív adatokra és a lakosság szubjektív biztonságérzetére alapozva a bűnözés elleni küzdelmet szolgáló intézkedések összességének tervezésével és szervezésével*

² A kriminalisztika mesterszak indítását a Magyar Akkreditációs Bizottság a 2016/6/XIII/3. számú határozatában támogatta.

foglalkozik. Ennek során figyelembe veszi a szervezeti célt meghatározó jogi, gazdasági, kulturális, történelmi, politikai és szociális keretfeltételeket.”³

A német szakirodalomban a XX. század hetvenes éveiben születtek az első meghatározások. A Németországban klasszikus kriminalisztikai műnek számító, 1978-as *Handbuch der Kriminalistik* még csak egy visszafogott utalást tartalmazott arra, hogy a kriminálstratégia fogalma legalábbis viták tárgya: „A kriminalisztika keretein belül néhányan »kriminálstratégia« fogalma alatt egy olyan speciális területet értenek, amely a taktikai és operatív intézkedések magas, illetőleg legmagasabb kriminalisztikai szinten való koordinálásról szól. Másként megfogalmazva, valamennyi erő együttműködésének művészetéről beszélünk a kriminálpolitikai célok elérésénél.”⁴

1986-ban megjelenő művében a Manfred Klink – Siegfried Kordus szerzőpáros a következő meghatározást adta: „A krimináltaktikával ellentétben a kriminálstratégia nem az egyes bűncselekmények leküzdéséhez szükséges kriminalisztikai szabályokat célozza, hanem a bűnözéssel mint összjelenséggel szembeni fellépést, amelynél lehetőség van szűkítésre bűncselekménytípus, regionális és szakspecifikus vonatkozások szerint. A kriminálstratégia mint tudományterület a preventív és represszív bűnözés elleni küzdelem politikailag és jogilag meghatározott megbízatása megvalósításának tana is, átfogóan tervezett, belső és külső szereplők által koordinált közép- és hosszútávon megvalósítandó intézkedések révén, amelyek végrehajtásakor a hatékonysági szempontot is figyelembe kell venni.”⁵ (Ők a kriminalisztikát – így a kriminálstratégiát is – még a kriminológia részének tekintették).

A Németországban leginkább elfogadott, a már idézett definíció a kilencvenes évek közepére kristályosodott ki a korábban létező meghatározások továbbfejlesztésének következtében. Annak ellenére, hogy a kriminalisztikával foglalkozó hazai szerzők már a 2000-es évek első felében értekeztek arról, hogy a kriminálstratégia a kriminalisztika része⁶, hazánkban inkább a kriminológia részének tekintik, és többnyire azonosítják a kriminálpolitikával. A német és a magyar felfogás közötti alapvető különbség, hogy az előbbi megközelítés szerint a kriminálpolitika megvalósításához kriminálstratégiákat kell kidolgozni. Maga a „kriminálstratégia” elnevezés is viták tárgya, *Finszter Gé-*

3 Ralph Berthel – Mathias Lapp: *Kriminalstrategie*. C. F. Müller GmbH, Heidelberg, 2017, S. 27.

4 Hans Gross – Friedrich Geerds: *Handbuch der Kriminalistik*. Band 2. J. Schweitzer, Berlin, 1978. Idézi Ralph Berthel: *Kriminalstrategie gestern und heute*. Teil 1. *Kriminalistik*, Nr. 11, 2005, S. 619.

5 Manfred Klink – Siegfried Kordus: *Kriminalstrategie*. Grundlagen polizeilicher Verbrechensbekämpfung. Richard Boorberg Verlag, Stuttgart–München–Hannover, 1986, S. 23–24.

6 Lásd Mészáros Bence: A kriminálstratégia szerepe a bűnözés elleni küzdelemben. *Belügyi Szemle*, 2016/11., 72–80. o.

za szerint helyesebb bűnüldözési stratégiának nevezni: „*A bűnüldözési stratégia (az idegen nyelvű szakirodalomban kriminálstratégia) magában foglalja a bűnüldözés célkitűzéseit, valamint – e célok megvalósítása érdekében – a bűncselekmények elleni küzdelem legeredményesebb eszközeinek és módszereinek a távlati fejlesztését.*”⁷

A kifejezés egyébként a német *Kriminalstrategie* szó tükörfordítása. Megjegyzendő, hogy Németországban a rendőrképzés csúcsának számító intézményben, a münsteri Német Rendőrfőiskolán (*Deutsche Hochschule der Polizei*) a Bűnügyi és Jogtudományok nevű intézet öt szakterületéből kettő foglalkozik a kriminálstratégiával (a Kriminalisztika – a kriminálstratégia alapjai, illetve a Kriminalisztika – jelenségorientált kriminálstratégia nevű szakterületek). E két szakterület a Német Rendőrfőiskola *Közigazgatás – rendőri vezetés* című, kétéves mesterképzési moduljai közül háromnak az oktatásában vesz részt.

A kriminálstratégia és rokon tantárgyai a kriminalisztika mester- és a doktori képzésben

A kriminálstratégia mint tantárgy az említett tudományos fejlődésre, a német partnerintézmény mintájára és a mesterképzési szak képzési és kimeneti követelményeinek korábban ismertetett elvárásaira tekintettel bekerült a kriminalisztika mesterképzési szak szakmai törzsanyagába (a második szemeszter órarendjébe, beszámolóhoz kötött előadásként, tizenkét órában). A tantárgy leírása szerint „*a hallgató megismerkedik a kriminalisztika negyedik pillérét képező kriminálstratégia fogalmával, a stratégiai tervezés kriminalisztikai-, szervezéstan- és logisztikai szintjeivel, a bűnüldözés kriminálprognosztikára alapított távlatos célkitűzéseivel és a célok megvalósításához szükséges szervezeti, anyagi- pénzügyi és módszertani feltételekkel. A tananyag elsajátítása alapot nyújt ahhoz, hogy szakmai gyakorlat birtokában a kriminalisztika MA diploma birtokosai megismerjék a rendészeti szervek működésének jogi és elméleti alapjait, valamint maguk is részt vállalhassanak a kriminálstratégiai tervezésben, illetve az ilyen tervek megvalósításában.*”

Nem szabad megfeledkezni azonban a kriminálstratégia rokon tantárgyairól sem, amelyek szintén helyet kaptak a mesterképzési szak tantervében: a kriminalisztikaelmélet, a bűnelemzés, a prediktív rendészet, a rendészeti ér-

⁷ Finszter Géza: Rendészettan. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2018, 353. o.

tékelő-elemző munka, a rendészeti logisztika, valamint a bűnüldözés földrajza mint szabadon választható tantárgy. Közülük is a prediktív rendészetet emelem ki, mivel meglátásom szerint jelenleg külföldön a bűnüldözés egyik legígéretesebb irányvonalát jelenti. A tantárgyleírás szerint „*a rendészeti kutatások és arra épülő gyakorlat a bűnözés mennyiségi és minőségi változásai, továbbá a bűnözés egyes megnyilvánulásainak transznacionális jellege miatt egyre nagyobb hangsúlyt fektet a bűnügyi kockázatok, fenyegetések előzetes detektálására, felmérésére alapuló előjelző és figyelmeztető módszerek és rendszerek alkalmazására. A kurzus során a hallgatók azokkal a nemzetközi – főleg az EU – gyakorlatában alkalmazott megoldásokkal ismerkednek meg, melyek hazai bűnügyi hasznosítása kedvező hatást gyakorolhat a bűnmegelőzésre és a bűnüldözésre.*”

A prediktív rendészet lényege, hogy a bűnüldözés korlátozott erőforrásait bűnügyi elemzések alapján azokra a helyekre és időpontokra koncentrálja, ahol az alkalmazott előrejelzési modell (egy számítógépes program futtatása) alapján nagy valószínűséggel bűncselekmény fog történni.

2015-ben megalakult a Nemzeti Közsolgálati Egyetem Rendészettudományi Doktori Iskolája, amely három kutatási területen nyújt lehetőséget a rendészettudomány mélyebb művelésére:

1. Általános rendészetelmélet, rendészetörténet, nemzetbiztonság és rendészet.
2. Szakrendészetek, a rendészet európai uniós és nemzetközi vonatkozásai.
3. A rendészet jogi, kriminológiai, kriminalisztikai és társadalomtudományi aspektusai.

A doktori iskola létrejötte és a képzés 2016-ban történő kezdete nagy lépés volt a rendészettudomány hazai életében, hiszen egészen addig a rendészeti tárgyú kutatási témákat csak a jogi egyetemek doktori iskolái, esetleg a hadtudományi doktori iskolák tudták befogadni, most már van lehetőség kifejezetten a rendészettudomány területén is PhD-fokozatot szerezni.

A doktori képzésben is megjelent a kriminálstratégiai megközelítés: a 2018–2019-es tanév témakiírásába bekerült *A kriminálstratégia szerepe a bűnözés elleni küzdelemben* című kutatási téma. Az előbbieken leírt kutatási területek közül a harmadiknak a keretében helyet kapó témakiíráshoz tartozó kutatások fő célja a kriminálstratégia külföldi mintáinak feltárása, azok hazai adaptálási módjainak kidolgozása, a stratégiai tervezés elemeinek azonosítása a hazai bűnözés elleni küzdelemben, azok továbbfejlesztési módjainak ki-munkálása. 2018 őszén két hallgató is megkezdte tanulmányait a Rendészettudományi Doktori Iskolában az e körbe tartozó kutatási témájával.

Szintén megemlítendő a kriminál földrajz nevű doktori tantárgy, amelynek keretén belül a hallgatók megismerkedhetnek egy új, eddig más hazai felsőoktatási intézményben nem tanított diszciplínával. Az oktatók bemutatják a tudományág legfontosabb fogalmait, szakkifejezéseit, célkitűzéseit, hazai és nemzetközi képviselőit, az előadásokon kriminál földrajzi aspektusból elemzik Magyarországot, illetve kilenc hazai nagyváros bűnügyi helyzetét. Az órán a hallgató betekinthet a bűnözési térképezésbe, amelynek során a „forró pontokkal”, a bűnözési térképek fajtáival, azok elemzési módszereivel és készítésükkel ismerkedhet meg.

Összegzés

A kriminálstratégia fogalma, mibenléte, funkciói, a kriminálpolitikához való viszonya, helye a bűnügyi tudományok rendszerében hazánkban még viták tárgya, nem általánosan elfogadott tétel, hogy a kriminalisztika egyik külön ágát jelenti. Mindamellet meggyőződésem, hogy a bűnüldöző szervek vezetőinek a stratégiai szemléletet alkalmazva kell munkájukat ellátniuk annak érdekében, hogy minél hatékonyabban tudják felhasználni a rendelkezésükre álló erőforrásokat. A Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Karán ezért kollégáimmal arra törekszünk, hogy hallgatóinkkal megismertessük és számukra átadjuk azokat az ismereteket, amelyek birtokában képesek lesznek közép- és hosszú távú stratégiák alkalmazására a bűnüldözésben, és azok eredményeinek megfelelő értékelésére.